

Науковий збірник «ВЕЛИКА ВОЛИНЬ»
Праці Житомирського науково-краєзнавчого
товариства дослідників Волині
Видається в Житомирі з 1902 року

Випуск 47

Житомирська обласна державна адміністрація
Національна спілка краєзнавців України
управління культури і туризму Житомирської облдержадміністрації
Житомирське науково-краєзнавче товариство дослідників Волині
Житомирський обласний краєзнавчий музей

До 75-ї річниці утворення Житомирської області

Культурний простір Житомирщини-Волині XIX-XX століть

*Матеріали Всеукраїнської науково-краєзнавчої конференції
(24 квітня 2012 року, м. Житомир)*

У двох томах

ТОМ ПЕРШИЙ

Житомир
Видавець М. Г. Косенко
2012

УДК908:008](477.42)"18/19"(082)
ББК 71.4(4Укр-4Жит)я43
К90

К90 Культурний простір Житомирщини-Волині XIX-XX ст.: Матеріали Всеукраїнської науково-краєзнавчої конференції (24 квітня 2012 р., м. Житомир)/ Голов. ред. М. Ю. Костриця. — У 2-х тт. — Т. 1 — Житомир: Видавець М. Г. Косенко, 2012. — 372 с: іл. — (Науковий збірник «Велика Волинь». Праці Житомирського науково-краєзнавчого товариства дослідників Волині. — Вип. 47).

ISSN 2220-2544 (Науковий збірник «Велика Волинь»)

Черговий випуск містить матеріали всеукраїнської науково-краєзнавчої конференції «Культурний простір Житомирщини-Волині XIX-XX ст.».

У першому томі друкуються наукові праці, присвячені видатним постатям, які вплинули чи впливають сьогодні на культурний простір Житомирщини та історичної Волині.

Розрахований на науковців, освітян, студентів, краєзнавців, широке коло читачів.

УДК 908:0081(477.42)"18/19"(082)

ББК 71.4(4Укр-4Жит)я43

Друкується за рішенням вченої ради Житомирського науково-краєзнавчого товариства дослідників Волині (протокол № 1 від 16 березня 2012 року).

Головний редактор М. Ю. Костриця, доктор географічних наук, професор.

Редакційна колегія:

Баженов Л. В., доктор історичних наук, професор.

Бейдик О. О., доктор географічних наук, професор.

Білоус П. В., доктор філологічних наук, професор.

Вітренко В. В.

Войпехівська І. Н., доктор історичних наук, професор.

Грузька Л. П. (заступник головного редактора).

Денисюк Г. І., доктор географічних наук, професор.

Дмитрієнко М. Г., доктор історичних наук, старший науковий співробітник.

Доценко А. І., доктор географічних наук, професор

Єршов В. О., доктор філологічних наук, доцент.

Киричанський В. С., заслужений журналіст України.

Мицик Ю. А., доктор історичних наук, професор.

Савчук В. С., доктор історичних наук, професор.

Скавронський П. С.

Шевченко В. О., доктор географічних наук, професор.

Науковий редактор: Обозний В. В., доктор педагогічних наук, професор.

Рецензенти:

Жилюк С. І., доктор історичних наук, професор Національного університету «Острозька академія»;

Шищенко П. Г., доктор географічних наук, професор Київського національного університету імені Тараса Шевченка, член-кореспондент АПН України, заслужений діяч науки і техніки України.

© 2012, виключне авторське право на матеріалів цього збірника належать їхнім авторам. Відтворення текстів у будь-якому вигляді без згоди авторів не дозволяється.

© 2012, видавець М. Г. Косенко.

Науковий збірник «Велика Волинь» зареєстровано в Centre

ISSN 2220-2544 International de l'ISSN, Париж, Франція.

ЗМІСТ

УЧАСНИКАМ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-КРАЄЗНАВЧОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ «КУЛЬТУРНИЙ ПРОСТІР ЖИТОМИРЩИНИ-ВОЛИНИ ХІХ-ХХСТ.» (Привітання голови Національної спілки краєзнавців України, члена-кореспондента НАН України О. П. Реснта)	3
---	---

ПОСТАТІ ВЕЛИКОЇ ВОЛИНИ

<i>КОСТРИЦЯ М. Ю.</i> КРАЄЗНАВЧА ДІЯЛЬНІСТЬ І.І. ОГІЄНКА	4
<i>ПОНАГАЙБАА. А.</i> ПОСТАТЬ МИТРОПОЛИТА ПЛАРІОНА (В МИРУ ПРОФЕСОРА ІВАНА ОГІЄНКА) У ДОКУМЕНТАХ ВОЛИНСЬКОЇ ОУНБ ІМЕНІ ОЛЕНИ ПЧІЛКИ	8
<i>ФУРМАНСЬКА О. М.</i> СТОРІНКИ, НАПИСАНІ СЕРЦЕМ	14
(ЛІТЕРАТУРНА ТВОРЧІСТЬ ІВАНА ОГІЄНКА)	14
<i>РИМСЬКА В. О.</i> ЛЕСИНА СВЯТА ОСЕЛЯ	21
<i>ЗАВАЛЬНЮК К.В., СТЕЦЮК Т.В.</i> ЛЕСЯ УКРАЇНКА ТА СХІДНЕ ПОДІЛЛЯ	30
<i>РЕВА Л. Г.</i> ІСТОРИК МИКОЛА ДАШКЕВИЧ, АБО «НІМЕЦЬКИЙ СЛІД» В УКРАЇНІ	41
<i>МИЦИК Ю., ТАРАСЕНКО І. Ю.</i> З НЕДРУКОВАНИХ ЛИСТІВ КРАВЧЕНКА	52
<i>ТАРАСЕНКО І. Ю.</i> ЛИСТУВАННЯ П. М. ЖОЛТОВСЬКОГО З В. Г. КРАВЧЕНКОМ	56
<i>ПРОВТОРОВ О.М.</i> АРХЕОЛОГІЯ ЯК ХОБІ РОДИНИ КОСАЧІВ	60
<i>ДИБА А. Г.</i> «ХОТІВ БИ ПО ЗМОЗІ І СВОЮ ЛЕПТУ ПРАЦІ ВАМ ПРЕДЛОЖИТИ...»	64
(ЛИСТИ АПОЛІНАРІЯ МАРШИНСЬКОГО ДО ІВАНА ФРАНКА)	64
<i>ЛЯШКО С.М., ШОВКОПЛЯС Т.І.</i> ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА РОДОВОДУ ЖИТОМИРСЬКОЇ РОДИНИ ГАМЧЕНКІВ	70
<i>ТАРАБУКІН О.О.</i> ПРО ДЕЯКІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ В БІОГРАФІЇ ВИДАТНОГО УКРАЇНСЬКОГО АРХЕОЛОГА С.С. ГАМЧЕНКА	75
<i>РЕВА Л.Г.</i> РЕГІОНАЛЬНІ ДЖЕРЕЛА ЛІТЕРАТУРНОЇ БІОГРАФІКИ (НА ПРИКЛАДІ ВЕЛИКОЇ ВОЛИНИ – ЖИТОМИРЩИНИ)	84
<i>ТРЕГУБ М.М.</i> АРХІВНА СПАДЩИНА БІБЛІОГРАФА І ЛІТЕРАТУРОЗНАВЦЯ М.П. ГУМЕНЮКА	105

<i>ТИМОЧКО М.Г.</i> ЛИСТИ ОЛЕКСИ ОШУРКЕВИЧА ДО ПЕТРА МЕДВЕДИКА (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ВІДДІЛУ РУКОПИСІВ ЛЬВІВСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ ІМ. В. СТЕФАНИКА).....	110
---	-----

<i>МАРКЕВИЧ О. В.</i> АДМІНІСТРАТИВНИЙ ПОРТРЕТ ВОЛИНСЬКОГО ГУБЕРНАТОРА А. П. РИМСЬКОГО-КОРСАКОВА	113
--	-----

<i>БЛЯВСЬКА В.</i> ДІЯЛЬНІСТЬ ЄВИ ФЕЛІНСЬКОЇ В КОНТЕКСТІ ГРОМАДСЬКОГО ЖИТТЯ ПРАВОБЕРЕЖНОЇ УКРАЇНИ	116
---	-----

<i>КОНОНЕЦЬ П. С.</i> ЯН ФІТЦКЕ – ДОСЛІДНИК ВОЛИНСЬКИХ СТАРОЖИТНОСТЕЙ	124
--	-----

<i>САВЧУК П. О.</i> СВЯЩЕНИК ДОРИМИДОНТ СОЛОВЕЙ	129
--	-----

<i>САЧЕНКО Н.І.</i> КОМПОЗИТОР МИХАЙЛО СКОРУЛЬСЬКИЙ	135
--	-----

<i>КОВТУНІ А.</i> ВИДАТНИЙ ГЕОДЕЗИСТ ТА АСТРОНОМ ІЄРОНІМ ІВАНОВИЧ СТЕБНИЦЬКИЙ..	144
--	-----

<i>РЕКРУТ В. П.</i> ЕКОНОМІЧНИЙ УСТРІЙ ПОСТРАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА У ПОГЛЯДАХ ЖИТОМИРЯНИНА ОЛЕКСАНДРА БЛИМОВИЧА	152
---	-----

<i>ШИЛОВА Л. Г.</i> М. Ю. КОСТРИЦЯ – ОДИН ІЗ ФУНДАТОРІВ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО КРАЄЗНАВСТВА	157
---	-----

<i>ВЕСЕЛЬСЬКИЙ М. Ф.</i> ОРНІТОЛОГІЧНІ ЗДОБУТКИ В. Г. СКОРОХОДА (ПОРІВНЯННЯ ДАНИХ 1884-2012 РР. ТА 1914-1927 РР.)	166
---	-----

<i>РУДА С. Я., САВЧУК В. С.</i>	183
УЧЕНЬ В. І. ВЕРНАДСЬКОГО Л. Л. ІВАНОВ – ДОСЛІДНИК ПРИРОДНИХ БАГАТСТВ ВОЛИНИ	183

<i>ГУЦАЛ В. А., РИБАК І. В.</i> ІОН ВІНОКУР: ПЕРШІ КРОКИ НА НИВІ АРХЕОЛОГІЇ ЖИТОМИРЩИНИ	188
---	-----

<i>МОЗГОВА Л. А.</i> ЖИТОМИРЯНКА, ЩО ЗАВЖДИ ПОРУЧ З НАМИ (ПАМ'ЯТІ О. А. КОПИЛ)	195
---	-----

<i>ЛУКУЦ Ю. М.</i> ВИДАТНІ УРОДЖЕНЦІ БЕРДИЧІВЩИНИ В ЕНЦИКЛОПЕДІЇ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ	200
---	-----

<i>ЦИЦЮРА В. К.</i> СКІЛЬКИ ІСТИН В КУПРІНІ?	209
---	-----

<i>ВЛАСЮК В.П.</i> ЛІСОВІ УНІВЕРСИТЕТИ ПРОФЕСОРА ГУЗІЯ	213
---	-----

<i>СИНЧУК В. И.</i> ХУДОЖНИК, ПОЕТ И ГРАЖДАНИН ГОРОДА БЕРДИЧЕВА Г. Ф. ПОЛОЖЕВЕЦ... ..	217
--	-----

<i>КОЗЕЛЬСЬКИЙ Я. Д</i> В. ІЛЬІНСЬКИЙ – АВТОР ГЕРБІВ ПОДІЛЛЯ, ВОЛИНИ, ПОЛІССЯ	224
--	-----

<i>КУЦЕНКО С. В.</i> ЖИТТЯ, ПРИСВЯЧЕНЕ МИСТЕЦТВУ.	230
(ЖИТТЄВИЙ І ТВОРЧИЙ ШЛЯХ АКТОРА Й РЕЖИСЕРА Г. П. РАЦЬКА).	230
<i>НАУМЕЦЬ Л.Д.</i> ПОЕТИ ЖИВУТЬ У ВІРШАХ (ТВОРЧИЙ ШЛЯХ ЮЛІ ЛЕВКОВИЧ).	235
<i>НАУМЕЦЬ Л.Д.</i> ЗІРКА НА ІМ'Я НАДІЯ (ТВОРЧИЙ ШЛЯХ ХОРЕОГРАФА Н. Д. ГОНЧАРУК).	240
<i>НЕКУШ Л. І.</i> ДИВОЦВІТ У ПОЕЗІЯХ ВАЛЕРІЯ ЛІСОВСЬКОГО.	244
<i>МАКСИМЕНКО М. В., ШТУЛІНСЬКА О. В.</i> ТВОРЧІСТЬ АКТРИСИ РАЇСИ НЕДАШКІВСЬКОЇ.	250
<i>МАРТИНЮК М. В.</i> ПРОДОВЖУВАЧ ТРАДИЦІЙ СТЕПАНА РУДАНСЬКОГО.	253
<i>СКАВРОНСЬКИЙ П. С.</i> ВСЕСВІТНЬОВІДОМИЙ ШАХОВИЙ ТРЕНЕР, ЗАСЛУЖЕНИЙ ТРЕНЕР СРСР В. Г. ЗАК — НАШ ЗЕМЛЯК.	256
<i>СКАВРОНСЬКА М. В., СКАВРОНСЬКИЙ П. С.</i> ВИХОВАТЕЛЬ ПЛЕЯДИ УКРАЇНСЬКИХ ГРОСМЕЙСТЕРІВ В. Е. КАРТ.	271
<i>САМОЙЛЕНКО Л. І.</i> МИКОЛА ЯЦЮК — ХУДОЖНИК, ПЕДАГОГ, ПОЧЕСНИЙ ГРОМАДАНИН М. БЕРДИЧЕВА.	278
<i>КОГАН Л.</i> Й. РАВРЕБЕ — СХОДОЗНАВЕЦЬ З БАРАНІВКИ.	283
<i>КОГАН Л.</i> ЙОСИП ФЕЛЬДМАН І МІСТО ЙОГО ДИТИНСТВА.	287
<i>СТУПАК Ф.</i> УРОДЖЕНЕЦЬ ЖИТОМИРА АКАДЕМІК В. ФРОЛЬКІС.	292
<i>РУДЗИЦЬКИЙ А.</i> ВОЛОДИМИР ВАЙСБЛАТ (ОЛЕКСАНДР ГЕР) ЯК ШЕВЧЕНКОЗНАВЕЦЬ.	294
<i>СПИВАК В.</i> О БРАТЬЯХ-РАВВИНАХ ВАЙСБЛАТАХ.	298
<i>ПРОКОПЧУК В. С.</i> ЖИТОМИРЯНИН ПРОФЕСОР С. Д. АБРАМОВИЧ — НАУКОВЕЦЬ, ПОЕТ, ХУДОЖНИК.	302
<i>БЕНДЮК М., АВГУСТЮК О.</i> РОДИНА МИТЦІВ ОЛЕШКЕВИЧІВ ТА ВОЛИНЬ.	310
<i>ЛЮШНЕНКО Д.</i> Ю. Т. БЕНЕДИСЮК: ЗРАДНИК ЧИ ПАТРІОТ?.	313
<i>ПУХЕР І.Р.</i> ВИДАТНИЙ АДВОКАТ ВОЛИНИ — САФУЛЬКО СЕРГІЙ ФЕДОРОВИЧ.	323
<i>КОСТРИЦЯ М. Ю.</i> СЛАВНИЙ ШЛЯХ НАУКОВЦЯ (ДО 75-РІЧЧЯ С. Ф. ЗУБОВИЧА).	326
<i>РЖЕВСЬКА З. М.</i> «Я ВСЕ ЛЮБЛЮ, ЩО ЧИСТЕ, СВІТЛЕ І СВЯТЕ...» ЖИТТЯ І ТВОРЧІСТЬ ЖИТОМИРЯНИНА МИХАЙЛА МИЦЕНКА.	328

<i>ЧИРКОВО С.</i> В. Г. ГОРПЕНКО — КІНОРЕЖИСЕР, ПЕДАГОГ, ВЧЕНИЙ.	342
<i>ЄРШОВ В. О.</i> Г. Ф. БОНДАРЕНКО — ПЕДАГОГ, УЧЕНИЙ, ЛІРИК.	349
<i>ЄРШОВ В. О.</i> Г. І. СОБОЛЕВСЬКА — ПЕДАГОГ І НАУКОВЕЦЬ: НА ПЕРЕТИНІ ДУХОВНИХ ТРАДИЦІЙ.	355
<i>ПЕТЬКО Т. А.</i> КОМПОЗИТОР СЕРГІЙ ЯРУНСЬКИЙ: СТОРІНКИ ЖИТТЯ І ТВОРЧОСТІ.	361

Г. І. СОБОЛЕВСЬКА — ПЕДАГОГ І НАУКОВЕЦЬ: НА ПЕРЕТИНІ ДУХОВНИХ ТРАДИЦІЙ

Житомирська філологічна думка — непорушна столітня традиція і школа високої духовності, яка ґрунтується на потужних наукових здобутках яскравих і впливових особистостей, котрі творять її своїми досягненнями, копіткою щоденною працею у лекційних аудиторіях, під час численних індивідуальних консультацій або за письмовим столом домашнього кабінету. У плеяді знакових представників Інституту філології та журналістики Житомирського державного університету ім. І. Франка особливе місце належить постаті кандидата філологічних наук, доцента Галини Іванівни Соболевської [1], яка біля сорока років у царині зарубіжної літератури *Г. І. Соболевська*

є авторитетним науковцем із абсолютним філологічним чуттям тексту, принциповим охоронцем непорушних традицій класичної філології й методології наукових досліджень, мудрим керівником і вихователем кількох тисяч студентів, серед яких був і автор цих рядків.

Житомир став для Галини Іванівни рідним містом завдяки її чоловіку — уродженому житомирянину Геннадію Григоровичу Ганкіну, з яким її звела студентська доля у старовинному сибірському виші — Томському державному університеті. Цей заклад вважався провідним університетом Радянського Союзу, що уславився своїми гуманітарними факультетами з цілком новими спеціальностями. Навчався Геннадій Григорович на історико-філологічному факультеті, який в 1960-ті роки запропонував своїм абітурієнтам низку нових спеціальностей, серед яких була й «історія англійською мовою», де передбачалося викладання провідних дисциплін іноземною, що було наслідком відкриття в ті часи мережі і спеціалізованих глибоким вивченням іноземних мов. Після закінчення університету і повернення до Житомира Г. Г. Ганкін працював у краєзнавчому музеї, був інспектором обласного управління культури, але справою життя для нього стало більш ніж тридцятирічне викладання суспільних дисциплін у Житомирському фармацевтичному коледжі.

Майбутній учений-філолог Г. І. Соболевська також не випадково опинилася серед студентів історико-філологічного факультету ТДУ. Народилася вона в місті Барабінськ Новосибірської області, що межує із Томською, де й закінчила середню школу. Створений у 60-ті роки ХХ століття Новосибірський університет тоді був відомий, перш за все, як потужний науковий

центр ядерної фізики. На протипагу Томський університет здобув славу знакового філологічного осередку, який достойно конкурував із московськими та лєнінградськими вузами. Як відомо, 60-ті роки минулого століття в історії культури були періодом досить гострої полєміки між «фізиками» й «ліриками». Закінчивши школу із золотою медаллю, Г. І. Соболевська мала зробити вибір між «двома станами». У сім'ї службовців, що поєднала гілки польської й російської родин — Соболевських і Добродєєвих, — діти обирали здебільшого гуманітарний профіль: філологію або юриспруденцію. Саме тому пані Галина й обрала для себе Томський університет - унікальний навчальний заклад, що має понад двохсотлітню «філологічну» історію.

Перший виш на території Сибіру й Дальнього Сходу — Імператорський Томський університет — був заснований ще в 1878 році. Сьогодні він має назву «Національний дослідницький Томський університет», у структурі якого 24 факультети й навчальні інститути, на яких здобуває освіту понад двадцять тисяч студентів, з яких тринадцять тисяч — на денному стаціонарі. НДТУ як тоді, так і сьогодні займає престижні позиції в російських і міжнародних рейтингах. У 1998 році він був внесений до державного реєстру особливо цінних об'єктів культурної спадщини народів Російської Федерації. Це один з чотирьох вишів Росії, що входять у ТОР — 500 міжнародного рейтингу університетів за версією журналу «Тітез», а в 2005 році НДТУ був прийнятий до Європейської Асоціації університетів (ЕПА).

Однею з перлин НДТУ є Наукова бібліотека національного значення, що сьогодні має більше чотирьох мільйонів одиниць зберігання, а історія якої сягає 1888 року, коли її засновник В. М. Флоринський — відомий у свій час лікар і письменник, попечитель Західносибірського навчального округу, зробив свій перший фонд на її користь. У формуванні унікального за складом первинного фонду бібліотеки велику роль відіграли російські меценати — вчені, письменники й громадські діячі. Серед бібліотечних фондів університету були книжкові зібрання графа Г. А. Строганова, князя С. М. Голіцина, купця А. В. Никитенка, великого російського поета-романтика й видатного перекладача В. А. Жуковського та багатьох інших шанувальників друкованого слова, науки й культури. Відтак зрозуміло, чому Галина Іванівна вважає, що роки, проведені у стінах цього сховища духовності й історії, є найшасливішим часом її студентського життя.

Проте найважливішу роль у визначенні професійної долі Г. І. Соболевської, безумовно, відіграла кафедра російської та зарубіжної літератури тодішнього історико-філологічного, а зараз — філологічного факультету НДТУ, яка була створена у 1957 році, а її беззмінним керівником у 1959 по 1991 рр. була доктор філологічних наук, академік Російської Академії наук (1992), заслужений діяч науки Російської Федерації — Фаїна Зіновіївна Канунова (1922-2009) [2]. Основу кафедри складали здебільшого випускники лєнінградських вишів, учні видатних учених-філологів Б. М. Ейхєнбаума, Б. С. Мейлаха, Г. А. Бялого. Свого часу вони

за розподілом приїхали до Томська, закохалися в студентське місто, славу якого Томськ тримає вже друге століття, та й залишилися там на все життя.

Саме викладачі кафедри російської та зарубіжної літератури НДТУ відіграли значну роль у формуванні наукових інтересів Г. І. Соболевської, напрямок наукових досліджень якої визначився ще в ті студентські роки: історія, текстологія й поетика російської літератури ХІХ століття, а також проблеми російсько-європейських зв'язків. Галина Іванівна брала участь у численних міжвузівських студентських наукових конференціях, де одержала низку дипломів першого ступеня. Це сприяло тому, що вже на п'ятому курсі, працюючи над дипломною роботою «Проблема художнього часу у пізніх оповіданнях А. П. Чехова», пані Галина заслужено отримала наукове відрядження до Москви на роботу в славнозвісні наукові зали Державної бібліотеки СРСР ім. В. І. Леніна. Через п'ять років Г. Соболевській пощастить знову опинитися в науковому залі знаменитої «лєнінки» вже у якості аспірантки Томського університету.

Захистивши дипломну роботу на відмінно, Г. І. Соболевська отримала рекомендацію від кафедри для роботи викладачем у вишах тодішнього СРСР. Приїхавши в Житомир до чоловіка, який закінчив університет роком раніше, молода викладачка була прийнята на посаду асистента кафедри російської літератури ЖДПУ ім. І. Франка з почасовою оплатою. На той час кафедра російської літератури Житомирського державного педагогічного інституту ім. І. Франка за викладацьким складом була дуже потужною. Провідними фахівцями зарубіжної літератури були доктор філологічних наук, професор Л. М. Венгєров, спадкоємець гуманітарної інтелігенції, коріння якої сягали в глибини ХІХ століття, та кандидат філологічних наук, професор Я. Ф. Рівкіс, випускник Одеського університету, який підготував до захисту докторську дисертацію. Російську літературу викладали кандидати філологічних наук, доценти С. Т. Радчук-Павленко, Г. К. Кіселєв, П. К. Сєрбін та С. Е. Шамаєва.

Випускницю Томського університету на першому робочому місці, на новій кафедрі, зустріли щиро й доброзичливо, допомагаючи робити перші кроки на нелегкому викладацькому шляху. Сьогодні Г. І. Соболевська з особливою теплою згадує тодішнього завідувача кафедрою доцента С. Т. Радчука-Павленка (1920-1981) [3], який «ризикнув» прийняти на роботу зовсім юну випускницю престижного вузу. Рекомендації колег-філологів з далекого сибірського університету і власні враження від спілкування з пані Галиною дозволили йому побачити ній великий потенційний педагогічний хист. Сьогодні, здобувши багатий досвід педагогічної роботи та сформувавши універсальне бачення поступу літературознавчої думки, Г. І. Соболевська з ширюю повагою згадує той склад кафедри російської літератури ЖДПУ й високопрофесійну допомогу її старших колег — справжніх наставників школи житомирської філологічної думки.

У 1974 році професор Ф. З. Канунова запросила Галину Іванівну, як свою

колишню студентку, до навчання в заочній аспірантурі. Вже наступного року за першими результатами наукової праці молоду аспірантку було переведено на стаціонарну форму навчання. Науковим керівником кандидатської дисертації Г. І. Соболевської став улюблений учень професора Ф. З. Канунової — О. С. Янушкевич. Галина Іванівна була його першою аспіранткою. Сьогодні ім'я завідувача кафедрою, доктора філологічних наук, професора О. С. Янушкевича широко відоме у просторі російської філології. На кафедрі, яку очолює Олександр Сергійович, зараз працюють вісім докторів наук і немає жодного викладача без наукового ступеню. Під його керівництвом уже захищено 39 кандидатських і 7 докторських дисертацій. Він є провідним російським науковцем у царині досліджень творчої спадщини В. А. Жуковського, лауреатом Державної премії 1991 р. у галузі літературознавства за тритомну монографію «Бібліотека В. А. Жуковського у Томську», а з 1999 р. — головним редактором повного зібрання творів В. А. Жуковського у двадцяти томах.

Кандидатська дисертація Г. І. Соболевської «Динаміка оповідальних та драматургічних форм у творчості А. П. Чехова», що стала продовженням попередніх багаторічних досліджень творчості Антона Павловича, висвітлювала логіку й певні закономірності розвитку художнього мислення видатного письменника. Новизна підходу Г. І. Соболевської до вивчення творчості А. П. Чехова полягала у порівняльному аналізі процесів становлення прозаїчних і драматургічних жанрів письменника та їх взаємовпливів. Крім того, дослідниця продемонструвала диференціацію оповідальних форм у художньому світі А. П. Чехова від збірників-циклів через романні пошуки до повісті й драматургічних форм — від одноактної драматургії через сценічні експерименти «П'єса без назви» та «Лишак» до драми нового типу. Блискучий захист дисертації відбувся 25 січня 1979 р. у спеціалізованій раді ТДУ. Серед поважних опонентів на захисті була відомий чехознавець, доктор філологічних наук, професор М. Л. Степанова з Ленінграду.

Однак своє право на проблему дослідження творчості улюбленого й неперевершеного митця слова науковцю довелося наполегливо виборювати досить тривалий час. Річ у тім, що якби молода дослідниця свого часу погодилася на іншу тему дисертації, її б залишили в аспірантурі одразу після закінчення університету. Однак відданість Галини Іванівни назавжди прийнятим аксіологічним вимірам, наполегливість, твердий характер та високі вимоги до наукового пошуку дозволяли їй перебувати лише у просторі чехознавства, любов і безмірну шану до якого Г. І. Соболевська сьогодні пояснює словами С. Довлатова: «Можна трепотіти перед розумом Толстого. Захоплюватися вишуканістю Пушкіна. Цінувати моральні пошуки Достоевського. Гумор Гоголя і таке інше. Однак бути схожим хочеться тільки на Чехова». Не викликає сумнівів, і це, на думку вченого, дуже важливо, щоб матеріал дослідження й проблеми, які порушуються при цьому, були співзвучні особистості дослідника та його життєвій філософії, особливо в галузі гуманітарних знань.

Навчаючись в аспірантурі, Г. І. Соболевська не втрачала зв'язків із кафедрою російської та зарубіжної літератури ЖДПІ. Завідувач кафедрою С. Т. Радчук-Павленко відповідав на листи з Томська, які адресат зберігає як зворушливу пам'ятку: «Ми чекаємо на Вас, розраховуємо на Вас <...>. Ми зробимо все необхідне для вашого повернення <...>. Всі члени кафедри чекають на Вас, пам'ятають Вас, сердечно привітають Вас». Після успішно захисту молодий кандидат філологічних наук повернулася тепер уже до рідного Житомира.

За довгі й плідні роки науково-педагогічної роботи на кафедрі зарубіжної літератури ЖДПІ — ЖДПУ — ЖДУ Г. І. Соболевська пройшла традиційний викладацький шлях від асистента, старшого викладача до доцента, високе звання якого їй було присвоєно у 1986 р. Серед провідних навчальних курсів, які педагог викладає багато років поспіль, значаться центральні курси вищої філологічної освіти — «Антична література», «Зарубіжна література середніх віків та Відродження», «Зарубіжна література XVII — XVIII століть» та «Зарубіжна література другої половини XIX століття», але пріоритетним для неї завжди залишається курс «Російська література другої половини XIX століття» [4], науковий апарат лекцій якого спирається на здобутки багаторічних наукових досліджень і численних публікацій з проблем творчості перш за все А. П. Чехова, а також І. А. Гончарова, І. С. Тургенева, О. М. Островського, Н. С. Лескова, М. В. Гоголя та І. А. Буніна, які також належать до сакрального кола фахових уподобань Галини Іванівни. Важливе місце в наукових інтересах Г. І. Соболевської займає творчість російських письменників, які волею історичних перипетій опинилися за кордонами своєї батьківщини. Курс лекцій з проблем творчості письменників трьох хвиль російської еміграції знайшов своє продовження в спецкурсі «Література Російського зарубіжжя». Лекційні курси Галини Іванівни з зарубіжної літератури завжди спираються на потужний базис власних наукових публікацій і методичних рекомендацій для студентства та вчителів шкіл, серед яких — розробки з проблем епічних поем Гомера, античних байок Езопа та Федра, низка статей, присвячених проблемам літератури XX століття [5].

Наукові дослідження доцента Г. І. Соболевської відрізняються глибокою теоретичною методологією, досконалим знанням і використанням наукової класики вітчизняного й світового літературознавства, енциклопедичністю та універсальністю філологічного бачення проблематики та шляхів її висвітлення [6]. Її, як вченого, яскраво характеризує сьогодні, на жаль, досить рідкісна якість науковця, маю на увазі її абсолютний філологічний слух і смак, які з першого разу дозволяють відділяти зерна від плевели. Це дар, що живить справжню науку, відділяючи її від псевдонаукової філологічної «активності», нормою якої, на жаль, все частіше стає торгівля статтями, монографіями, навіть науковими статусами...

Саме тому наукові доробки Г. І. Соболевської друкують провідні фахові наукові журнали, серед яких «Проблеми методу та жанру» (Томськ), «За-

рубіжна література в навчальних закладах» (Київ); «Проблеми славістики» (Луцьк), а також наукові Вісники Волинського, Луганського, Житомирського університетів. Крім цього Г. І. Соболевська є автором кількох розділів колективного підручника, який перевидавався чотири рази, — «Зарубіжна література: Пробний підручник для 11 класу загальноосвітньої школи» [7], що вийшов за редакцією професора О. С. Чиркова, про творчість Поля Верлена, Томаса Стернза Еліота, Франца Кафки, Антуана де Сент Екзюпері, а також розділів у виданні «Зарубіжна література: Пробний підручник-хрестоматія для 11 класу загальноосвітньої школи» [8] про Джеймса Джойса, Франца Кафку, Томаса Стернза Еліота, Бернарда Шоу.

Етапною роботою Г. І. Соболевської став підготовлений до друку науковий збірник статей «Чехов — оповідач і драматург. Попередники та наслідувачі», що повною мірою презентує коло наукових інтересів ученого, і пов'язаний із проблемами методу, жанру, поетики російської та зарубіжної літератур XIX — XX століття, у якому порушуються концептуальні проблеми типології літературних явищ, епізації драми, жанрової дифузії, імагології, змістоутворюючої ролі хронотопу тощо. Крім цього, Галина Іванівна бере активну участь у роботі науково-дослідницького центру «Поетика художнього твору», що діє на кафедрі теорії та історії світової літератури Інституту філології та журналістики ЖДУ ім. І. Франка. Результатом колективної праці стали колективні збірники статей «Вивчення зарубіжної літератури в 11 класі» (Житомир: Полісся, 2003) та «Літературний твір: шляхи дослідження поетики» (Житомир: Полісся, 2006), серед яких є і дослідження Галини Іванівни.

Доцент Г. І. Соболевська є також керівником наукової студентської групи, дослідницькі надбання якої відбиваються у дипломних роботах та друкуються у науковому кафедральному студентському часописі «Поетика». Серед колишніх дипломників Г. І. Соболевської — три кандидатських та одна докторська дисертації з актуальних філологічних проблем. Серед її учнів — Марія Дем'янюк, яка служить освіті у Хмельницькому національному університеті, Борис Бігун, який захистив дисертацію з проблем постмодернізму, та Євгенія Волощук, яка написала глибоку дипломну роботу про особливості художнього світу Ф. М. Достоєвського, а потім захистила кандидатську й докторську дисертації з проблем літератури європейського модернізму.

Відомий і шановний викладач, доцент Г. І. Соболевська за багаторічну сумлінну й високопрофесійну працю неодноразово нагороджувалась грамотами й відзнаками, серед яких — нагрудний знак «Слава Житомирського університету імені Івана Франка» (2009), Почесна грамота Житомирської обласної державної адміністрації (2009). Однак, мабуть, найвищою нагородою для кожного викладача завжди залишатимуться його студенти, які пам'ятають уроки духовності й фахові студії, що відкрили їм двері у світ академічної науки, та поширюють високі традиції своїх учителів у власних наукових студіях.

Адже не випадково література зв'язує людську історію в єдине ціле, передаючи від покоління до покоління найкращі досягнення людського духу.

* * *

1. Євченко Н. В. Соболевська Галина Іванівна//Відомі педагоги Житомирщини. Нариси про знаних діячів освітянської ниви/Наук. ред. М. І. Лавринович. — Житомир: Полісся, 2003. — С. 529-530.
2. Развитие общественннх и гуманитарных наук в Томском университете (1880-1980). — Томск: Изд-во Том. ун-та, 1980. — С. 112-113, 117-210; Томский университет. 1880-1980. — Томск: Изд-во Том. ун-та, 1980. — С. 254-256, 354-378.
3. Ершов В. О. Радчук-Павленко Сергій Трифонович//Відомі педагоги Житомирщини. Нариси про знаних діячів освітянської ниви/Наук. ред. М. І. Лавринович. — Житомир: Полісся, 2003. — С. 473-474; Ершов В. Сергій Трифонович Радчук-Павленко: людина — легенда//Волинь Житомирщина. Історико-філологічний збірник з регіональних проблем. — Вип. 8. — Житомир, 2002. — С. 114.
4. Житомирський державний педагогічний університет імені Івана Франка. Історичний нарис. — К.: Техніка, 2002. — С. 48; Ювілейна книга: Житомирському державному університету імені Івана Франка — 85 років. Історичний нарис. — Житомир: Видавель М. Косенко, 2004. — С. 144; Житомирський державний університет імені Івана Франка. — К.: Логос Україна, 2009. — С. 56-57.
5. Продовжуючи традиції своїх вчителів: кафедра зарубіжної літератури Житомирського педагогічного інституту//Зарубіжна література в навчальних закладах (Київ). — № 7. — 1999. — С. 5-7.
6. Галина Іванівна Соболевська//Бібліографія наукових праць викладачів Житомирського державного педагогічного ім. І. Франка (1979-1989 рр.)/Укл. В. М. Михалевич, Л. В. Мочалкіна, В. Ф. Сидоренко. — Житомир: Державне редакційно-видавниче підприємство «Льонок», 1992. — С. 139-140; Галина Іванівна Соболевська//Бібліографічний покажчик публікацій викладачів університету за 2000-2005 роки/За ред. О. А. Дубасенюк, С. А. Постової. — Житомир: Вид-во ЖДУ, 2007. — С. 359.
7. Зарубіжна література: Пробний підручник для 11 класу /Під ред. О. С. Чиркова. — К.: Вежа, 1996. — 320 с; Зарубіжна література: Пробний підручник для 11 класу загальноосвітньої школи /Під ред. О. С. Чиркова. — К.: Вежа, 1997. — 319 с; Зарубіжна література : Пробний підручник для 11 класу загальноосвітньої школи /Під ред. О. С. Чиркова. — К.: Вежа, 1999. — 318 с; Зарубіжна література: Підручник для 11 класу загальноосвітньої школи / Під ред. О. С. Чиркова. — К.: Вежа, 2000. — 320 с.
8. Зарубіжна література. Хрестоматія : Пробний підручник-хрестоматія для 11 класу загальноосвітньої школи / Ред. О. С. Чирков. — К.: Вежа, 1998. — 383 с; Зарубіжна література. Хрестоматія: Пробний підручник-хрестоматія для 11 кл. загальноосвітньої шк. / Ред. О. С. Чирков. — К.: Вежа, 1999. — 382 с; Зарубіжна література. Хрестоматія : підручник-хрестоматія для 11 кл. загальноосвітньої шк. / Ред. О. С. Чирков. — К.: Вежа, 2000. — 382 с.